

Beginnend *Bijbellezen*

Het verhaal van de Bijbel op eenvoudige manier verteld

21. Israël en Jozef

Bijbelgedeelte: Genesis 35:1-27 en 37:1-35

Jakob gaat weer naar Bethel

Toen hij voor Esau moest vluchten, was Jakob op een plek geweest die Luz heette. Hij had daar een droom gehad, en God had hem beloofd dat hij op een dag in het land, dat God zijn grootvader Abraham en vader Isaäk had beloofd, terug zou komen. Hij had toen een herinneringssteen neergezet, en beloofd dat als hij inderdaad terug zou komen, de HEER zijn God zou zijn. Jakob had ook gezegd dat die steen dan "een huis van God zou zijn." Daarom werd die plaats Bethel genoemd.

Enige tijd na zijn terugkeer in het land, vroeg God aan Jakob naar Bethel te gaan, om daar een altaar te bouwen, en er te blijven totdat Hij tot hem gesproken had. Dat wil eigenlijk zeggen dat Jakob daar naar die plaats moest gaan waar hij wist dat God was. God had daar ook met Abraham gesproken, en hem het land beloofd. Jakob zag dat heel goed in. Hij vroeg zijn vrouwen en kinderen en allen die bij hem waren, geen afgodsbeeldjes mee te nemen, zich te wassen en schone kleding aan te doen. Dat ze afgodsbeeldjes bij zich hadden, weten we uit wat er gebeurde toen Laban hen achterna was gegaan, omdat Rachel, de vrouw van Jakob, er een paar uit huis had meegenomen. Ze gaven die beeldjes, en ook hun oorkingen, aan Jakob, die ze begroef onder de terebint bij Sichem. Een terebint is een terpentijnboom, een grote, op een eik lijkende boom. Misschien heeft Jakob daar ook een herinneringsteken geplaatst, want later staat er in het boek Richteren, dat de burgers van Sichem bij de eik bij het gedenkteken in Sichem bij elkaar kwamen. Misschien omdat ze zo'n grote groep vormden, en zoveel vee bezaten, was de tocht voor Jakob niet ongevaarlijk. De mensen in de steden waar hij langs trok zouden hen als vijanden kunnen zien, en hen aanvallen of beroven. Want er staat dat God de bewoners van die steden zo'n angst aanjoeg, dat ze het niet in hun hoofd haalden Jakobs zonen te achtervolgen.

Bij Luz gekomen bouwde hij een altaar, en noemde die plaats 'God is in Bethel'. Mogelijk werd de precieze plaats van dat altaar Silo genoemd, want die naam komen we later veel in de Bijbel tegen. Silo lag dichtbij de plaats die eerst Luz en later Bethel werd genoemd. Toen de nakomelingen van Jakob, het volk Israël, vanuit Egypte naar het hen beloofde land trokken, werd de tent

van samenkomst neergezet in Silo. Daar kwam de volksvergadering altijd bijeen, zodat zij in de aanwezigheid van God besluiten namen. Met de tent van samenkomst werd kennelijk de Tabernakel bedoeld, want in het boek Richteren wordt die tent het heiligdom van Silo genoemd. In de geschiedenis van Samuël zien we dat daar inderdaad de ark en het altaar stonden.

Nadat Jakob een offer had gebracht, sprak de HEER tot hem en zegende hem. We hebben al gezien in het verhaal dat Jakob met een engel worstelde, dat hij een andere naam zou krijgen: Israël. Nu veranderde God inderdaad zijn naam. Hij beloofde hem opnieuw dat er een groot volk uit hem zou groeien, dat in dit land Kanaän een koninkrijk zou worden. Door Zich God, de 'Ontzagwekkende' te noemen, maakte God Jakob/Israël duidelijk dat met Hem niet te spotten is, en dat Hij altijd zal doen wat Hij zegt. Daarna maakte Israël een nieuw herinneringsteken, dat hij wijdde met olie en een wijnoffer.

Een groot verlies voor Israël

Daarna vertrok Israël uit Bethel om naar Efrat te gaan; de plaats die we kennen als Betlehem, waar Jezus is geboren. Israëls lievelingsvrouw Rachel was in verwachting, en kon elk ogenblik bevallen. Iets wat ons ook doet denken aan Maria, toen zij naar Betlehem moest voor een volkstelling. Ze waren nog maar ongeveer twee uur van Efrat verwijderd, toen de baby zich aandiende. Het was een heel zware bevalling, en kort nadat ze haar tweede zoon op de wereld had gebracht, overleed zij. Ze kon hem nog net de naam Ben-Oni – wat waarschijnlijk zoon van mijn smart betekent – geven, die Israël veranderde in Benjamin 'zoon van geluk'. De Bijbel vertelt eigenlijk alleen over haar begrafenis, maar niets van wat er in Israël omging. Hij plaatste een herinneringsteken aan haar en reisde verder. Maar we kunnen ons voorstellen hoe groot zijn verdriet moet zijn geweest, nu hij zijn geliefde vrouw niet meer had.

Het overlijden van Isaäk

Na van plaats tot plaats getrokken te zijn, keerde Israël terug bij zijn vader Isaäk, die toen woonde bij Mamre, dichtbij Hebron. Daar hadden zijn vader en moeder Abraham en Sara ook gewoond, en had God Abraham Zijn beloften gegeven. Daar bezat Abraham ook het enige kleine stukje van het hem beloofde land: een grot waar hij zijn vrouw begroef en later zelf ook werd begraven. Isaäk was al heel oud toen Israël weer bij hem kwam. Kort daarna overleed hij op honderdtachtigjarige leeftijd. Israël en Esau begroeven hem in de grot van Abraham.

De vreemde dromen van Jozef

Het verhaal in de Bijbel gaat verder met Jozef, toen hij een jongen van zeventien jaar was. Omdat hij de eerste zoon van zijn geliefde vrouw Rachel was, had Israël Jozef het liefst van al zijn zoons. Hij verwendde hem, en Jozef wist dat maar al te goed. Hij ging zich er naar gedragen. Zijn broers waren bepaald geen lieverdjes, vooral die van de slavinnen van Lea en Rachel. Er werd overal geroddeld over wat de mannen allemaal uitspookten, en Jozef ving daar regelmatig wat van op. Dan ging hij naar zijn vader en verklikte hem wat hij alle-

maal had gehoord. Israël vroeg zijn zoons dan of het waar was wat hij had gehoord. Je kunt je voorstellen dat zij daar schoon genoeg van kregen. Vooral ook omdat Jozef zich verder ook als een verwend kind gedroeg. Zijn vader had namelijk een heel mooi bovenkleed van kleurige stoffen voor hem laten maken. Daar liep Jozef natuurlijk mee te pronken. Alles bij elkaar konden zijn broers hem niet uitstaan, en er kon bij hen geen vriendelijk woord af.

Dat werd nog erger toen Jozef vreemde dromen kreeg, die hij aan zijn broers vertelde. 'Moeten jullie nou eens horen wat ik heb gedroomd. We waren op het land schoven aan het binden, en toen kwam mijn schoof overeind en bleef staan. En jullie schoven gingen om die van mij heen staan en bogen daarvoor.' Nou, ook al zou het je niet uitgelegd worden, dan zou je heel goed begrijpen wat dit wil zeggen. Zijn broers begrepen ook best waarom Jozef hen die droom vertelde: 'Dacht je soms koning over ons te worden? Wil je over ons heersen?' De mensen wisten dus toen ook al dat dromen komen uit de dingen die je overdag bezighouden. Misschien had hij nog meer van zulke dromen, want er staat verder dat zij Jozef vanwege dat gepraat over zijn dromen hoe langer en meer gingen haten.

Toen hij dan op een nacht weer een droom kreeg, vertelde hij die toen zij allemaal bij elkaar waren (waarschijnlijk voor de maaltijd): 'Ik heb alweer een droom gehad. Nu bogen de zon, maan en elf sterren zich voor mij neer.' Dat werd zelfs zijn vader teveel: 'Zeg, wat is dat voor een droom! Moeten ik, je moeder en je broers ons soms voor jou komen neerbuigen?' De reactie van zijn broers was zo hevig dat ze hem wel konden vermoorden. Maar zijn vader had toch wel iets om over na te denken. Hij had ook een droom gehad bij Bethel, en begrepen wat die betekende, en dus dat die van God gekomen moest zijn. Zouden de dromen van Jozef ook van God komen, en niet uit hoogmoedige gedachten van zichzelf? Zou Jozef de koning worden, waarvan God Israël bij Bethel had verteld?

De broers verkopen Jozef

De broers van Jozef trokken er vaak op uit om de kudden van hun vader te laten grazen. Op een dag vroeg zijn vader aan Jozef of hij eens naar zijn broers wilde gaan om te kijken hoe het met hen en het vee ging en hem daar dan verslag over uit te brengen. Nou, dat was natuurlijk een kolfje naar de hand van Jozef, die zo graag vertelde wat zijn broers deden. Hij ging op weg, maar wist natuurlijk niet waar zij precies waren. Na wat rondgedwaald en navraag gedaan te hebben, wist hij waar hij hen kon vinden.

Hij had zijn mooie gekleurde bovenkleed aangedaan, en toen zijn broers heel in de verte iemand aan zagen komen, wisten zij meteen dat het Jozef was. En toen leek zich de geschiedenis van Kaïn te herhalen, die in zijn jaloerse haat – in het veld, waar zijn vader en moeder het niet konden zien – zijn broer Abel vermoordde. Razendsnel bedachten zij een plan: 'Kijk daar eens, daar komt die meesterdromer aan. Dit is onze kans! Laten we hem vermoorden en hem ergens in een put gooien. We zeggen gewoon dat hij door een roofdier is ver-

slonden. Dan zullen we eens zien wat er van zijn dromen uitkomt.' Dit was niet alleen haat tegenover Jozef, maar ook liefdeloos naar hun vader. Wat zij van plan waren te zeggen leek ook op het antwoord dat Kaïn gaf, toen God hem vroeg waar zijn broer was. Dat kwam erop neer dat hij niet altijd in de gaten hield waar hij was en wat hij deed. Met andere woorden: ik weet van niets, er moet hem iets overkomen zijn.

Maar dan wordt voor de lezer van dit verhaal al een beetje duidelijk dat God Jozef die dromen had gegeven. En Hij zorgde er daarom ook voor dat zij Jozef niet vermoordden, zodat de dromen echt zouden uitkomen. Uitgerekend Ruben – misschien omdat hij terugdacht aan het schandelijke gedrag dat hij eens tegenover zijn vader had getoond – schrok terug voor dit plan. 'Nee, laten we hem niet om het leven brengen. Er mag geen bloed vloeien! Gooi hem in die put hier, in deze verlaten streek, maar breng hem niet om.' Zijn plan was Jozef dan uit die put te redden en naar hun vader terug te laten gaan.

Zodra Jozef bij hen kwam grepen zij hem, trokken hem zijn mooie bovenkleed uit, en gooiden hem in een lege put. En ondanks zijn geschreeuw gingen zij gewoon zitten eten. Daarna ging Ruben kennelijk vast verder met een deel van de kudde. Misschien wilde hij zijn broers zo snel mogelijk bij de put weg zien te krijgen, om daarna zelf terug te gaan en Jozef eruit te halen. Toen kwam er een karavaan langs, die met koopwaar onderweg was naar Egypte. Het waren Ismaëlieten, afstammelingen van de zoon van Abraham die hij had moeten wegzenden. Dat, en wat Ruben had gezegd, bracht Juda op een idee: 'Wat hebben we eraan om onze broer te vermoorden? Dan moeten we ook de sporen weer zien uit te wissen. Laten we hem aan die Ismaëlieten verkopen in plaats van hem om te brengen; hij is tenslotte onze broer, ons eigen bloed.' De anderen waren het ermee eens. Ze haalden Jozef uit de put en verkochten hem. Zo ging Jozef naar Egypte.

Nadat ze weer bij elkaar waren, zeiden ze echter niets tegen Ruben. Toen hij de kans kreeg, ging hij naar de put om Jozef eruit te halen. Maar die was er niet meer. Van schrik, wanhoop en verdriet scheurde Ruben zijn bovenkleed, ging naar zijn broers, en riep 'De jongen is weg! Wat nu, wat moet ik nu!' Misschien hebben ze hem nooit verteld wat ze gedaan hadden. Ze slachtten een bokje, vingen het bloed op, en dompelden het veelkleurige bovenkleed van Jozef erin. Ze stuurden een boodschapper met het kleed naar hun vader met de vraag: 'Dit hebben we gevonden. Kijk eens goed, is dit niet het kleed van uw zoon?' Jakob herkende het natuurlijk direct en riep uit: 'Het kleed van mijn zoon! Hij moet verslonden zijn door een roofdier! Hij is verscheurd, Jozef is verscheurd!' Vanaf dat moment was hij ontroostbaar: 'Ik zal rouw dragen totdat ik naar mijn zoon in het dodenrijk afdaal.' Het was een gemeen uitgedacht plan, want zo hoefden de broers van Jozef niet te liegen. Hun vader trok zelf een conclusie, uit wat hij zag.

J.K.D.